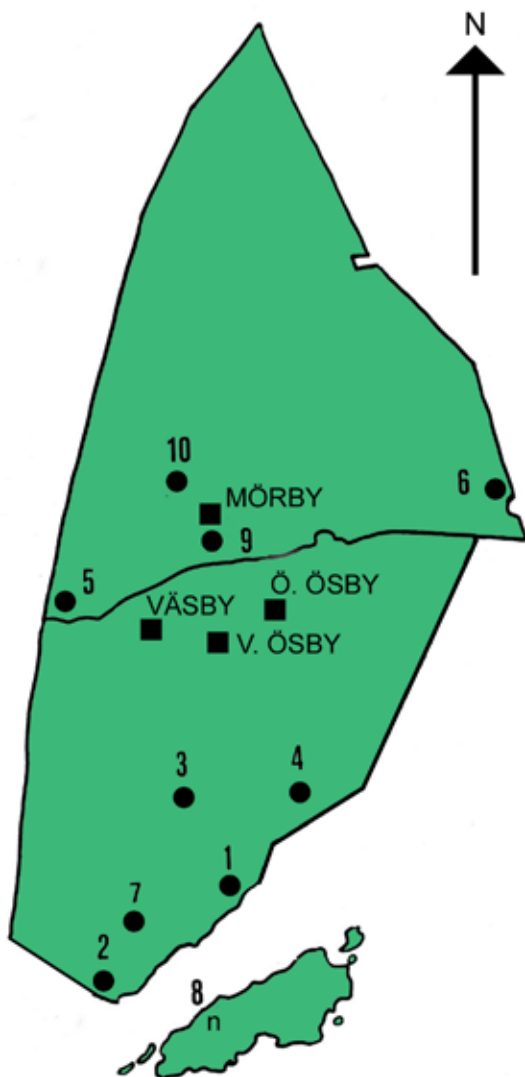

Östra roten

Roten består av ägorna till byarna Mörby, Väsby samt Västra och Östra Ösby. Här fanns nio torp och två s.k. lägenheter.

- 1 Stenkulla
- 2 Vaxnäs
- 3 Ävjatorp
- 4 Ösby båtsmanstorp
- 5 Sandvreten
- 6 Liljedal
- 7 Vretaberg
- 8 Björnö
- 9 Väster-Ösby
- 10 Mörby båtsmanstorp

Stenkulla från sydväst, 1986. Foto: Henry Hall.

Stenkulla

Det finns med i HFL hela perioden 1746–1895. Det var bebott av torpare hela tiden, förutom 1826–30 och 1886–1890 då det beboddes av skogvaktare respektive fiskare.

I jordeböckerna 1731 och 1740 står Stenkulla angivet som skattelagt torp på Väsby. Det finns även med på en härads-karta från 1690.

Nuvarande bostadshus är uppfört 1900 och ekonomibyggnaderna 1936. Omkring 1940 hade man två hästar, sex kor, två ungdjur, ett svin och 25 höns. Det är i dag permanentbostad.

Vaxnäs från söder, 1985. Foto: Henry Hall.

Vaxnäs

Vaxnäs finns i HFL hela tiden 1746–1895. Det var torp 1811–30 och 1851–95. De övriga boende utgjordes av f.d. inspektörer, brukare m.m.

I jordeböckerna från 1731 och 1740 finns Vaxnäs med som skattelagt torp på Väsby ägor. Det förekommer även på en härads-karta från 1690.

Vaxnäs är i dag sommarstuga. Uthus och lada finns kvar. Ladan lär för övrigt vara uppförd omkring 1860. På de forna åkrarna är det i dag betesmark för hästar.

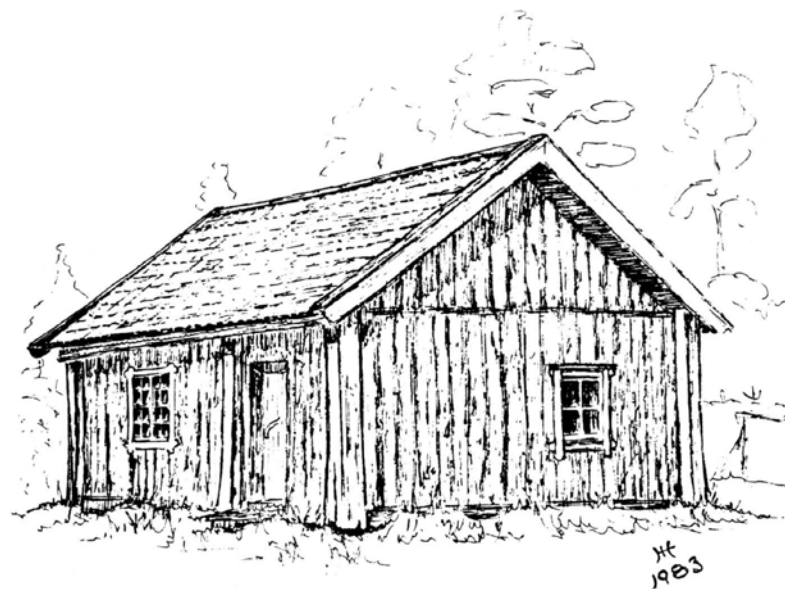

Ävjatorp från nordväst, 1979. Foto: Henry Hall

Ävjabro

Ävjatorp eller Ävjabro, som det oftast heter, finns i HFL 1746–1895 och var torp hela tiden under Sandemar på Väsby ägor. Efter 1900 och åtminstone in på 1940-talet var det arrendeställe.

Gustav och Hulda Ringnell med fyra barn bodde där mellan 1929 och 1940. De hade en häst, fyra kor, två ungdjur, två svin och tolv höns. Åkerarealen uppgick till sex hektar. Det är i dag fritidsbostad. Förutom den gamla torpstugan finns ett mindre uthus kvar. Grunder efter ett flertal byggnader finns i den närmaste omgivningen. På den forna åkermarken växer numera granskog.

Trumpa från sydväst, 1983. Teckning: Henry Hall.

Ösby båtsmanstorp Nr 13 *Mörbergstorp eller Trumpa*

Mörbergstorp eller Trumpa finns i HFL 1746–1895. Det var båtsmanstorp hela tiden fram till 21/10 1887, då det vakanssattes. Rotehemman var Ösby, Valsta och Småhamra. Den f.d. båtsmannen bodde kvar där åtminstone till och med 1895.

Torpstugan finns kvar. Den renoverades i början av 1980-talet och fungerar idag som ritidshus. Grunden efter ladugården kan med svårighet hittas inne i den täta granskogen, som planterats på de forna åkarna.

Sandvreten från öster, 1986. Foto: Henry Hall.

Sandvreten

Sandvreten finns i HFL 1770–1895. Det var torp under tiden 1791–1865. De första tjugo åren beboddes stället av hantverkare. Tiden efter 1865 beboddes Sandvreten av inhysningar och arbetare.

Det enda man i dag kan se av Sandvreten är några grundrester och ett gammalt fruktträd.

Liljedal från norr, 1989. Foto: Henry Hall.

Liljedal

Liljedal finns redovisat i husförhörslängderna från 1821 till 1895. Det var torp från början fram till 1850. Därefter bodde här inhysningar, arbetare och änkor under ca 20 år. Från 1871 och åtminstone till och med 1895 bodde hantverkare där.

Där Liljedal låg finns idag endast en mindre lada. En del jordbruksredskap står kvar på platsen. Av den gamla torpstugan har inga rester hittats.

Vretaberg

Vretaberg finns i HFL 1770–1895. Det är torp hela tiden. I jordeboken från 1817 står det under oskattlagda torp Vretaberget under Väsby ägor. Det gamla huset finns inte kvar. En modern byggnad har uppförts på platsen. Torpstället låg i det numera inhägnade området för hjortar.

Björnö

Björnö finns i HFL 1866–1895. Det var aldrig bebott av torpare utan under hela den tiden bodde det slöjdare där.

Västerby

Västerösby finns i HFL 1746–1895 och var torp endast en kort tid, 1851–55. För övrigt var det bönder och brukare.

Karlberg

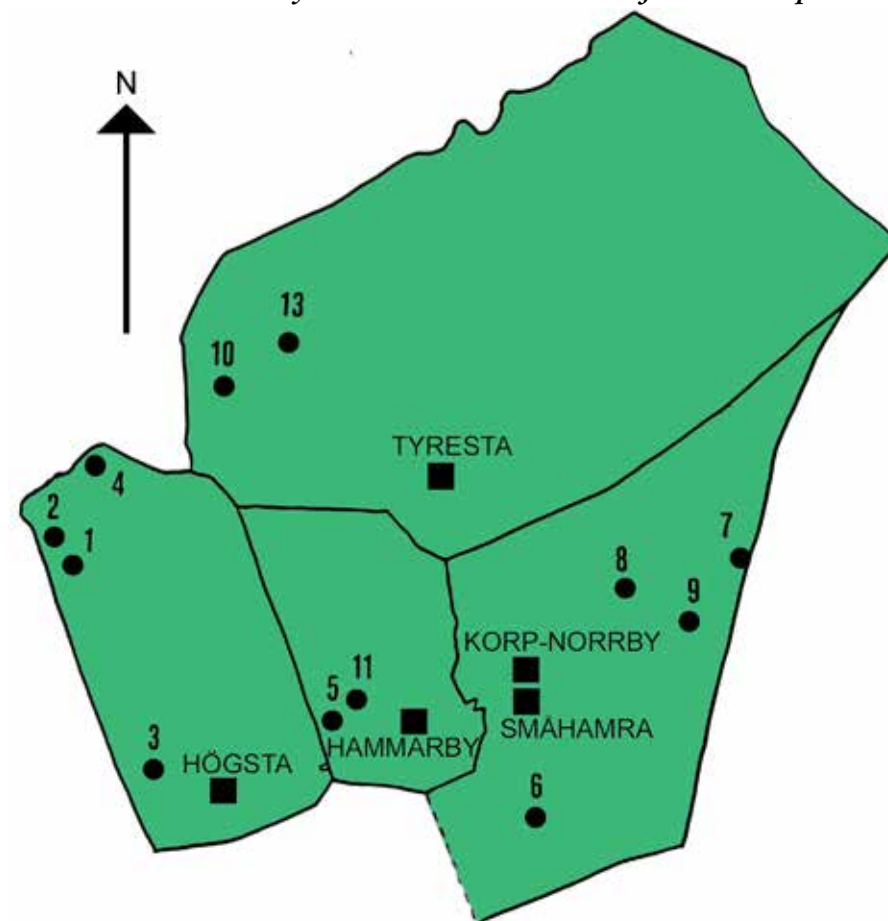
Karlberg finns omnämnt i husförhörlängderna som lägenhet på Mörby ägor under tiden 1891–1895.

Mörby båtsmanstorp No 3

Det kallades även för Bäckerstorp och finns i HFL 1746–1895. Rotehemman var Mörby, Väsby och Sanda. De sista åren beboddes stället av arbetare. Siste båtsmannen flyttade 31/10 1887. Det finns i dag inget kvar av stället.

Högsta rote

Roten består av Högsta, Tyresta, Hammarby, Korp-Norrby och Småhamra byar och deras utmarker. Här fanns nio torp.

1 Skutan

2 Högstalund

3 Högsta båtsmanstorp

4 Ljungby

5 Hammarby BT

6 Klåvkällan

7 Norrbytorp

8 Lida

9 Sipäng

10 Erikslund

11 Karlbergsdal

12 Bergtäppan

Skutan från nordost 1983. Foto: Gunilla Hall.

x

x

Skutan

x

Skutan finns med i HFL 1891–1895, då bodde en arrendator här. Varför Skutan inte finns redovisad tidigare i HFL är oklart. Enligt uppgift blev Skutan utbrutet vid laga skiftet 1867. Det angavs då som hemman, Högsta 1:3 om 1/3 mantal frälse och tilldelades Magnus Persson.

x Mangårdsbyggnaden är en enkelstuga och påstås vara från början av 1800-talet. Om så är fallet, är den flyttad till Skutan, eftersom det före 1867 inte fanns några hus belägna här.

x Namnet Skutan tros betyda ”något utskjutande” t.ex. en klippa eller ett bergsparti.

x

Högstälund från ydväst 1983. Foto: Gunilla Hall.

Högstälund

Högstälund återfinns i HFL från 1885 till och med 1895, då bodde en f.d. båtsman på stället, som anges ”Skutans egor”. Det är förmodligen därför som det enligt vissa uppgifter påstås ha varit soldattorp, vilket dock inte är korrekt.

De som flyttade in 1885 var den pensionerade båtsmannen Per Adolf Jonsson (Gädda) och hans hustru Carolina Dahlberg med tre barn och ett fosterbarn. De kom från Högsta båtsmanstorp d.v.s. Gäddas torp.

Det timrade bostadshuset, som är en enkelstuga, är i dag ritidshus.

Gäddas torp från nordväst 1983. Foto: Harry Runqvist.

Högsta båtsmanstorp Nr 2

Gäddas torp

Gäddas torp finns i HFL 1746–1895. Rotehemman för båtsmanstorp var Tyresta, Högsta och Lundby. Stället vakanssattes 12/2 1891.

Bostadshuset brändes ned någon gång på 1970-talet. Uthuset fanns kvar åtminstone i början av 1980-talet.

Ljungby från öder 1982. Foto: Henry Hall.

Ljungby

Ljungby finns i HFL 1871–1895. Enligt anteckningar i HFL tillkom stället 1874 och låg på Skutans ägor. Under hela den tiden bodde skomakare där.

Det har aldrig torp, utan anges som backstuga.

Det har bedrivits tvätteri vid Ljungby. Tvättstugan och torkladan revs 1982. Bostadsruset används i dag av Brandbergens scoutkår.

Flygaretorp, rester av grunden 1986. Foto: Birgitta Carlberg.

Hammarby båtsmanstorp Nr 4

Flygaretorp

Flygaretorp har även kallats Snåltäppan. Det finns i HFL 1746–1895. Den siste båtsmannen slutade 31/10 1887. Rotehemman var Lundby, Alby, Hammarby, Trångsund och Kvarntäppan.

De sista åren beboddes torpet av en skomakare och därefter av en skräddare. Det har därefter genomgått skiftande öden. På 1940-talet flyttades stugan till Svartbäcken så på den ursprungliga platsen finns bara grundrester efter bostadshus och ekonomibyggnader kvar, förutom lite syren- och krusbärsbuskar.

Klåvkällan från sydost 1989. Foto: Henry Hall.

Klåvkällan

Klåvkällan finns redovisad i HFL hela tiden 1746–1895. Det är torp hela tiden förutom under åren 1876–80, då det bodde en brukare där.

I jordeböckerna 1731 och 1740 står under skattelagda torp ”Klåfkälla på Småhamra egor”. I 1817 års jordebok står Klåvkällan under Tjurstå som oskattlagt torp.

Det är i dag fritidsbostad. Förutom den gamla torpstugan finns ytterligare ett hus kvar.

Sipängen från sydväst 1981. Foto: Gunilla Hall.

Sipängen

Sipäng finns i HFL 1746–1895. Det var torp hela tiden. De sista åren står det f.d. torpare. I jordeböckerna från åren 1731 och 1740 står det att Sipängen var skattlagt torp under Småhamra ägor.

Bostadshus och uthus är enligt uppgift uppförda i början av 1900-talet. Det är i dag permanentbostad.

Erikslund rån söder 1981. Foto: Henry Hall.

Erikslund

Erikslund finns i HFL 1871–95 och beboddes av arbetare samt be-tecknades som lägenhet. Det var således ej torp. Det är uppodlat och bebyggt av Per Erik Pettersson.

På stället finns många olika hus, ladugård, stall, trösklada, vagnslider, en vacker jordkällare, smedja, tvättstuga, torklada och två hölador. Omkring 1940 hade man tre kor, ett ungdjur, ett svin och tio höns.

Bostadshuset brann ned i oktober 1989. Av resterna kunde man se att huset ursprungligen varit en enkelstuga, som byggts till med ett rum, allt i timmer.

Karlbergsdal

Karlbergsdal, även kallat Kollbergsdal, finns i HFL 1821–1870 och benämns backstuga.

År 1821 till 1825 anges att en f.d. båtsman bor i ett nybygge och under åren därpå benämns de som bodde där för nybyggare. Därefter bodde det inhysningar, änkor och hantverkare.

I slutet av 1860-talet kallades stället för Västeräng och då bodde det inhysningar och skrädderiarbetare där. Intressant är att stället år 1871 återigen byter namn – till Marielund. Det bodde en hantverkare där fram till 1895. På platsen där Karlbergsdal legat syns tydligt att marken bearbetats och man kan också se ett snår med krikonbuskar.

Bergtäppan

Bergtäppan finns i HFL 1803–1895 och anges som backstuga. Under den första tiden fram till 1840 bodde det sockenskomakare där. Tiden 1840–60 bodde det backstugusittare där. Efter det löser hantverkare, arbetare och änkor av varandra.

Bergtäppan anges raserad i slutet av 1850-talet, men byggdes tydligen upp igen. Idag finns ingenting kvar. Det låg där daghemmet ligger, mitt emot Svartbäckens skola.

Lycksjöhagen

Lycksjöhagen finns i HFL 1790–1835 under Ovanskogs rote och 1866–1890 under Högsta rote. I början av 1800-talet bodde en sockenskräddare här. Mellan 1820 och 1835 var det torp. Hela tiden 1866–1890 bodde arbetare här. Stugan, som inte finns kvar, låg på Tyresta ägor.

Mörbytorp

Det återfinns i HFL 1886–1890 och var torp. Det har ej gått att lokalisera.

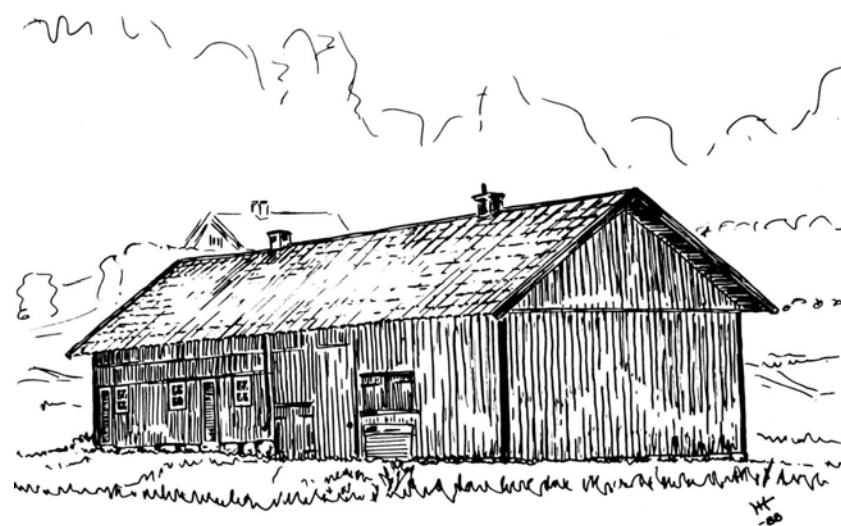
Haga

Haga finns i HFL 1871–1880 och beboddes av arbetare. Det har inte lokaliserats.

Högborg

Det finns i HFL 1780–1875 och benämns ibland backstuga. Det var bebott av torpare 1798–1820 och 1836–1855. För övrigt bodde där arrendatorer, inhysning, änka och hantverkare. De hantverkare som bodde där var skräddare.

Under tiden 1786–1890 anges Högborg som krog, samtidigt som det bodde en skräddare där. Det finns inte kvar idag och har ej kunnat lokaliserats.

Teckning: Henry Hall

Skogsäng

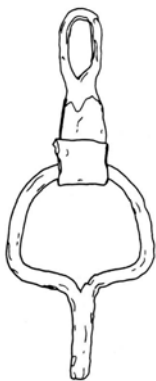
Skogsäng återfinns i HFL 1811--1860 och benämns backstuga. De första trettio åren bodde det någon som kallas för husman där. Sedan bodde det backstugusittare där. Skogsäng kallas för nybygge under tiden 1811--1825. Det raserades i slutet av 1850-talet och byggdes troligen aldrig upp igen.

Höglund

Det finns i HFL 1791--1860. Det var torp en kort tid, 1798--1802 och kallades då för Högstatorp. Efter det byter det namn till Höglund och beboddes av olika personer såsom änkor, en vice länsman, arrendator och de sista åren av en smed.

Norrhagen

Högt uppe på en kulle i skogsbrynet finns rester efter en skorstenmur, några grundstenar och några förvildade vinbärsbuskar, som kan vara rester efter täppan vid Norrhagen. Det finns i HFL 1841--1880 och beboddes av backstugusittare.

Teckning: Henry Hall